

tentaverint. Eunomiani vero, Valentiiniani, Montanistæ, seu Priscillianistæ, Fryges, Marcianistæ, Borboriani, Messaliani, Euchytæ, sive Enthysiasæ, Donatistæ, Audiani, Hydroparastatæ, Ascodrogitæ, Fotiniani, Pauliani, Marcelliani, et qui ad imam usque scelerum nequitiam pervenerunt, Manichæi nusquam in Romano solo conveniendi, orandique habeant facultatem, Manichæis etiam de civitatibus expellendis : quoniam nihil his omnibus relinquendi loci est, in quo ipsis etiam elementis fiat injuria. Nulla his penitus præter cohortalinam in provinciis, et castrensem, indulgenda militia. Nullo donationis faciendæ invicem, nullo testamenti aut voluntatis ultimæ penitus jure concessio. Cunctisque legibus, quæ contra hos, cæterosque, qui nostræ fidei refragantur, olim latæ sunt, diversisque promulgatæ temporibus, semper viridi observantia valituris, sive de donationibus in hæreticorum factis ecclesias, sive **332** ex ultima voluntate rebus qualitercumque relictis : sive de privatis ædificiis, in quæ Domino permitte, vel cohibente convenerint, venerandæ nobis catholicæ vindicandis Ecclesiæ : sive de procuratore, qui hoc nesciente domino fecerit, decem librarum auri mulctam, vel exilium, si sit ingenuus subituro : metallum vero post verbera, si servilis conditionis sit : ita ut nec in publico convenire loco, nec ædificare sibi ecclesias, nec ad circumscriptionem legum quicquam meditari valeant : omni civili et militari, Curiarum etiam, et defensorum, et judicum, sub viginti librarum auri interminatione, prohibendi auxilio. Illis etiam in sua omnibus manentibus firmitate, quæ de militia et donandi jure, ac testamenti factione, vel negandi penitus, vel in certas vix concessa personas, pœnisque variis de diversis sunt hæreticis promulgatæ : ita ut nec speciale quidem beneficium adversus leges valeat impetratum. Nulli hæreticorum danda licentia, vel ingenuos, vel servos proprios, qui Orthodoxorum sunt initiati mysteriis, ad suum rursus baptismam deducendi : nec vero illos quos emerint, vel qualitercumque habuerint, necdum suæ superstitioni conjunctos, prohibendi catholicæ sequi religionem Ecclesiæ. Quod qui fecerit, vel cum sit ingenuus, in se fieri passus sit, vel factum non detulerit, exilio ac decem librarum auri mulcta damnabitur, testamenti et dona-

tionis faciendæ utrique deneganda licentia. Quæ omnia ita custodiri decernimus, ut nulli judicum liceat delatum ad se crimen minori, aut nulli coercionis mandare, nisi ipse id pati velit, quod aliis dissimulando concesserit. Dat. III Kal. Jun. Constantinop. Felice et Tauro coss.

333 ANNO DOMINI CCCXL.

XXXIX. LEO PAPA I.

AD EPISCOPOS MAURITANIÆ CÆSARIENSIS.

(Ex epistola prima.)

Maximum quoque ex laico reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista jam non est, et a spiritu schismaticæ pravitate alienus, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus, dignitate : ita ut et ipse libello ad nos edito, Catholicum se esse manifestet.

XL. FASTIDIOSUS ARIANUS.

(Apud Fulgentium; Ep. IX.)

Donatistis etiam prædicantibus communiore malorum bonos pollui. Et postea. Donatiana quippe vanitas non attendit ad hoc collatum hominibus baptismi beneficium, ut qui originaliter alienis gravantur erroribus, gratiæ medentis auxilio relevati, propria deinceps tantummodo bajularent, nec communio sacramenti, sed consensus damnaret unumquemque peccati.

XLI. SANCTUS PETRUS CHRYSOLOGUS.

ARCHIEPISCOPUS RAVENNATIS.

(Serm. 13.)

Consiliis suis se diabolus prodit. Mitte te deorsum. Lapsus quærit, præcipitia imperat, et tali consilio per Africam martyres facit, sine clamore dicendo : Si vis martyr esse, mitte te deorsum, ut eos impellat de alto ad mortem, non de humili tollat et elevet ad coronam.

XLII. CASSIODORUS.

(In Psal. LX.)

Audiant Donatistæ a finibus terræ Ecclesiam clamare, et ipsi eam localem dicere protinus conquiescant. Contra vocem mundi quis possit audiri? Impudentissimum est adversum trium testimonium loqui, et contra generalem sententiam non erubescunt

JACOBI GOTHOFREDI COMMENTARIUS.

leg. a Theodosio Jun. promulgatam, Nestorii (qui D his coss., superiore mense, 4 idus Aprilis episcopus Constantinopolitanus creatus fuit, quod testatur Socrates lib. VII, c. 29) persuasione. Nam non Vincen- tius Lerinensis tantum (qui octennio post hanc leg. scribebat), testatur eum cunctarum hæreseon blasphemias insectatum : verum et Socrates diserte d. cap. 29, scribit, eum simul ac episcopus creatus fuit, oratione ad imp. Theodosium Jun. habita, hæc, quæ postea in multorum ore fuerunt, inter cætera dixisse : *Mihi, o imperator, terram hæreticis purgatam tribue, et ego tibi cælum tribuam. Tu mihi in profligandis hæreticis subveni, et ego tibi in profligandis Persis subveniam* : Δός μοι, ὦ Βασίλευ, καθαράν τὴν γῆν τῶν αἱρετικῶν, καὶ γὰρ σοὶ τὸν οὐρανὸν ἀντιδώσω : εὐλογηθῆμι μοι τοὺς αἱρετικούς, καὶ γὰρ συνηθεῖώ σοι τοὺς

Πέρσας. Quæ verba, ut etiam ab iis, quibus odio erant hæretici, accepta fuerint, subjicit etiam eodem cap. 29, quid in Arianos, Novatianos, Quartodecimanos molitus sit ad tumultum et incendium usque : impetum tamen ejus in Novatianos ab imperatore repressum (cujus Theodosii moderationis in Novatianos et hæc lex fidem facit). Addit idem Socrates eodem lib. cap. 31, et Macedonianos afflixisse, tandemque imperatori persuasisse ut ecclesiæ illis adimerentur : et vero ademptam eis ecclesiam extra vetera urbis Constantinopol. moenia sitam, alteram Cyzici, et alibi præterea complures, quas in agris Hellesponti tenebant. Juxta hanc legem scilicet qua iis in civitatibus tantum ecclesiæ eis interdictæ. Ergo quæ memorat Socrates, posteriora sunt hæc lege.

impudenter armari. Cur novis inventionibus animas fatigant? Accipiant certe quod credant, non quod sua iniquitate pervertant. Orat fidelis populus a finibus terræ quia factus est Dominus spes ejus, posteaque se auditum hymnidica **334** exultatione gratulatur: quoniam in conspectu Domini jugiter apparebit! quid jam satisfaciatur, si hoc non satiat? Videmus quotidie fieri quod promisit: videmus mundum ad fidei Christianæ regulas convenire: Et proh dolor! Falsitas nititur abscondere quod decrevit veritas indicare.

ANNO DOMINI DII.

XLIII. GREGORIUS MAGNUS.

(*Lib. I, Epist., Indict. IX, Ep. LXXII.*)

Gregorius Gennadio patricio et exarcho Africæ.

Sicut excellentiam vestram, hostilibus bellis, in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere; ita oportet etiam inimicis Ecclesiæ ejus omni vivacitate mentis et corporis obviare: quatenus ejus et utroque triumpho magis ac magis enitescat opinio: cum et forensibus bellis adversariis catholicæ Ecclesiæ vehementer obsistere et Ecclesiastica prælia sicut belatores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim hæreticæ religionis viros, si eis, quod absit, suppetit nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer insurgere, quatenus hæreseos suæ venena ad tabefacienda se valuerint Christiani corporis membra transfundant. Cognovimus enim eos contra Ecclesiam catholicam Domino eis adversante colla subrigere, et fidem velle Christiani nominis inclinare. Sed eminentia vestra conatus eorum comprimat, et superbas eorum cervices jugo rectitudinis premat.

XLIV. Idem eodem in Lib. Ep. LXXV,

Gregorius universis episcopis Numidiæ.

Petistis etenim per Hilarium chartularium nostrum a B. memoriæ prædecessore nostro ut omnes vobis retro temporum consuetudines servarentur, quas a beati Petri apostolorum principis ordinationum initis hactenus vetustas longa servavit. Et nos quidem juxta seriem relationis vestræ consuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil usurpare dignoscitur innotam permanere concedimus, sive de primatibus constituendis cæterisque capitulis, exceptis his qui ex Donatistis ad episcopatum perveniunt, quos provehi ad primatus dignitatem, etiam cum ordo clericorum eos ad locum eundem deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis tantummodo curam gerere, non autem etiam illos antistites quos catholica fides Ecclesiæ sinu et edocuit et genuit ad obtinendum culmen primatus anteire.

ANNO DOMINI DXXII.

XLV. IDEM Lib. II, Ep. XXXIII.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.

Notum est, charissime in Christo Frater, quod antiquus hostis qui primum hominem de Paradiso

A deliciis in hanc ærumnosam vitam callida persuasione deposuit, et in eo jam tunc humano generi poenam mortalitatis infligit; eadem nunc calliditas ovium dominicarum pastores, quo facilius gregem capiat, transfusus conetur venenis inducere, et jure jam potestati propriæ vindicare. Sed nos qui licet immeriti sedem apostolicam vice Petri apostolorum principis suscepimus gubernandam, ipso pontificatus officio cogimur generali hosti quibus valeamus nisi obviare. Porrecta igitur petitione insinuaverunt nobis præsentium latro Constantius et Mustellos, et asserunt Ecclesiæ Pudentianæ diacones in Numidia provincia constitutæ Maximianum ejusdem ecclesiæ antistitem, in loco quo degit, corruptum præmio Donatistarum episcopum nova licentia fieri permisisse; cum etsi hoc anterior usus permitteret, manere atque persistere fides catholica prohiberet. Ob hoc ergo fraternitatem tuam scriptis præsentibus necessario duximus adhortandam ut veniente ad te Hilarium chartulario nostro, adunato episcoporum universali concilio, habito præ oculis terrore venturi judicis causa eadem subtili ac solerti debeat indagatione perquiri. Et si capitulum hoc a præsentium latoribus prædicto episcopo documentis idoneis fuerit approbatum, a dignitate officioque quo fungitur, omnibus modis degradetur: ut et ille ad poenitentis lucra per agnitionem delicti redeat, et cæteri tentata talia non **335** præsumant. Æquum est enim ut qui Jesum Christum Dominum nostrum hæretico accepta pecunia venundedit, ut fertur, ab ejus videlicet sacrosancti corporis et sanguinis tractandis mysteriis submoveatur. Si qua autem inter eos extra crimen hoc damnorum quorundam vel privatorum negotiorum, sicuti petitio diaconorum ipsorum continet, versatur intentio, hanc tua fraternitas cum prædicto chartulario nostro privata cognitione perquirat, et inter utramque partem justitia procedente definiat. Parro autem præsentium latorum insinuatione didicimus Donatistarum hæresim pro peccatis nostris quotidie dilatari, et valde plures, data per venalitatem licentia, post catholicum baptismum a Donatistis denuo baptizari. Quod quam grave sit, Frater, oportet nos tota mentis intentione perpendere. Ecce lupus Dominicum gregem non jam in nocte latenter sed in aperta luce dilaniat, et nos eum grassari in ovium nece cernimus, et nulla ei sollicitudine, nullis verborum jaculis obviamus. Quos ergo fructus Domino multiplicati gregis ostendemus, si et ipsum quem paseendum suscepimus otiosa mente cernimus a bestia devorari.... Vigilemus ergo ne quid pereat, et si forte quid captum fuerit, vocibus divinatorum eloquiorum ad gregem Dominicum reducamus, ut ille qui pastor pastorum est vigilasse nos circa gregem suum suo misericors dignetur judicio comprobare. Hoc quoque vos necesse est solerter intendere, ut si qua contra latrores præsentium ejusdem episcopi recta fuerit petitio subtili debeat indagatione perquiri: et si fortasse ipsi pro sua culpa jure feriendi sunt, nequaquam censemus esse parcendum.

ANNO DOMINI DCCIV.

XLVI. *IDEM* Lib. III, Ep. XXXII.

Gregorius Pantaleoni præfecto Africæ.

Hæreticorum nefandissimam pravitatem, qualiter lex persequatur instantiæ excellentiæ vestræ non habetur incognitum. Hi igitur quos et fidei nostræ integritas et legum damnat districtio mundanarum, non leve peccatum est, si vestris inveniant temporibus licentiam reserpendi. In illis igitur partibus quantum didicimus, ita Donatistarum crevitaudacia, ut non solum de suis ecclesiis auctoritate pestifera ejiciant fidei catholicæ sacerdotes: sed hos quos vera confessione aqua regenerationis abluerat, rebaptizare non metuant, valdeque miramur, si tamen ita est, ut vobis illic positis liceat hujusmodi hominibus pravis excedere. Primum siquidem quale de vobis iudicium hominibus relinquatis attendite: si hi qui aliorum temporibus justa ratione compressi sunt vobis administrantibus viam sui excessus inventiant. Deinde perditorum animas Deum nostrum de manu vestra scitote requirere si tantum nefas in quantum possibilitas exigit emendare negligitis.

XLVII. *IDEM*, *Ibid.*, Ep. XXXV.

Gregorius Victori et Columbo episcopis Africæ.

Comperimus Donatistarum stimulus sic in illis partibus gregem turbasse Dominicum, ac si nullius pastoris moderamine regeretur, nuntiatumque nobis est quod dicere sine gravi dolore non possumus. quod plurimi eorum venenatis jam sint dentibus laniati. Denique sacerdotes canonicos pravissima de suis ecclesiis temeritate repellere, et multos insuper quibus salutem regenerationis aqua præbuerat rebaptizantes, pravitate nefandissima necavisse dicuntur. Quæ res animos nostros valde mœstificat quod vobis illic positis damnatæ præsumptioni tantum scelus perpetrare licuerit, qua de re fraternitatem vestram scriptis decurrentibus adhortamur, ut habito tractatu intoque concilio, ita nascenti huic adhuc morbo inlianter ac tota virtute debeatis obsistere, dummodo nec vires ex neglectu percipiat, nec in commisso vobis grege pestilentiaæ damna concutiat.

ANNO DOMINI DCCVI.

XLVIII. *IDEM*, Lib. V, Ep. XXXVI.

Gregorius Columbo episcopo Numidicæ.

Præterea res ad nos omnino dura et rectæ fidei inimica pervenit, quia quod dici nefas est catholici homines et religiosi, quod est deterius, filios mancipiaque sua vel alios quos in potestate habent, in Donatistarum hæresi baptizari consentiunt. Et ideo si verum est fraternitas vestra hoc summopere studeat

A emendare: quatenus sinceritas fidei vestræ sollicitudine intemerata consistat, et innocentes animæ quæ catholico baptismatæ salvari poterant, hæreticorum infectione non pereant. Quisquis ergo de his personis quas superius memoravimus, quemquam suorum apud Donatistas passus est baptizari, ad catholicam eorum fidem omni virtute omnique instantia studeat revocare. Si quis vero talium de cætero hoc fieri de suis qualibet excusatione petulerit, a cetero sit omnibus modis alienus.

336 XLIX. *IDEM*, *Ibid.*, Ep. LXIII.

Gregorius Maurico Augusto.

Inter armorum curas et innumeras sollicitudines quas indefesso studio pro christianæ reipublicæ regimine sustinetis, magna mihi cum universo mundo lætitiæ causa est, quod pietas vestra custodiæ fidei, qua dominorum fulget imperium, præcipua sollicitudine semper invigilat. Unde omnino confido, quia sicut vos Dei causam religiosæ mentis amore tuemini, ita Deus vestras majestatis suæ gratia tuetur et adjuvat. Qualiter autem pietatis vestræ serenitas contra Donatistarum flagitiosissimam pravitatem consideratione justitiæ et sincerissimæ religionis zelo commota sit directarum lucidissime tenor insinuat jussionum. Sed venientes viri reverendissimi ex Africana provincia episcopi asserunt ita esse incauta dissimulatione postpositas, ut nec Dei illic iudicium haberetur in metu, nec principales hactenus jussiones sortirentur effectum: hoc etiam subjungentes quod in præfata provincia Donatistarum præmiis prævalentibus fides catholica publice venundetur. At contra gloriosus vir Gennadius de uno eorum mihi similia questus est qui talia querebatur, cui etiam duo alii certi in eadem re testimonium ferebant. Sed quia causa ipsa iudicis sæcularis intererat, eosdem episcopos ad pietatis vestræ existimavi esse vestigia dirigendos, ut per semetipsos serenissimis auribus suggerant quæ se fatentur pro fide catholica pertulisse. Ea propter obsecro ut dominorum Christianitas pro salute animæ et vita piissimæ sobolis suæ, eos quos tales esse cognoscit, districta ulcisci jussione præcipiat, et ruinam pereuntium ereptionis manu suspendat, atque insanis mentibus correptionis medicinam adhibeat, et errorum ab eis morbos expellat: quatenus dum piæ provisionis vestræ remedio, pestiferæ pravitatis fuerit caligo depulsa, et vera illic fides radios suæ serenitatis asperserit, cælestis vos ante Redemptoris nostri oculos triumphus expectet: quia quos exterius ab hoste defenditis, etiam interiorius a diabolice fraudis veneno, quod est gloriosus, liberatis.